

Mitigatieplan steenuil, das, buizerd en vleermuizen Henslare Putten

Eindconcept

Grontmij Nederland B.V.
Waddinxveen, 31 mei 2012

Verantwoording

Titel : Mitigatieplan steenuil, das, buizerd en vleermuizen Henslare Putten

Subtitel :

Projectnummer : 287118

Referentienummer : GM-0062303

Revisie : D

Datum : 31 mei 2012

Auteur(s) : drs. E.F. Thomassen

E-mail adres : eric.thomassen@grontmij.nl

Gecontroleerd door : H.A. Jansen

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : ir. G.A. Harmelink

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
Coenecoop 55
2741 PH Waddinxveen
Postbus 190
2740 AD Waddinxveen
T +31 182 62 55 00
F +31 182 62 55 10
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Beschrijving plangebied	5
2	Ecologie	6
2.1	Steenuil	6
2.2	Das	7
2.3	Buizerd	7
2.4	Vleermuizen	7
3	Voorkomen in en om Putten	9
3.1	Steenuil	9
3.2	Das	9
3.3	Buizerd	10
3.4	Vleermuizen	11
4	Wettelijke kaders.....	12
5	Mitigatielocaties steenuil	13
5.1	Inleiding.....	13
5.2	Engersteeg.....	14
5.3	Beekweg	15
5.4	Conclusie	16
6	Mitigatie das, buizerd en vleermuizen	17
6.1	Das.....	17
6.2	Buizerd	18
6.3	Vleermuizen	18
7	Aanpak en planning	20
7.1	Aanpak	20
7.2	Planning	21

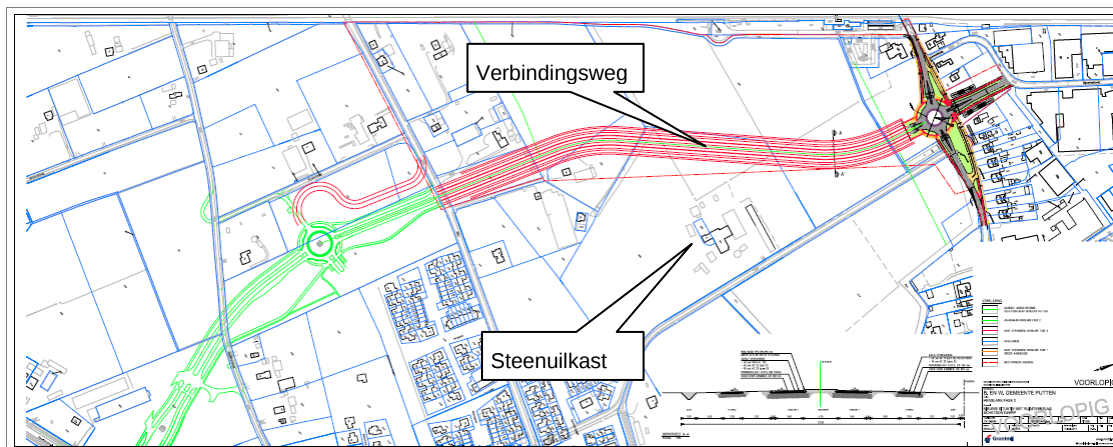
1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De gemeente Putten is voornemens om een nieuwe weg aan te leggen die Henslare en de Stationsstraat met elkaar zal verbinden. In 2011 heeft toetsing aan de wet- en regelgeving voor natuur plaatsgevonden (Grontmij, 23 mei 2011). Naar aanleiding hiervan is nader onderzoek gedaan naar het voorkomen van o.a. broedvogels en vleermuizen.

Binnen het plangebied Henslare te Putten is tijdens ecologisch onderzoek een paartje steenuilen aangetroffen. Daarnaast is geconstateerd dat een houtwal in het plangebied incidenteel wordt gebruikt door dassen en veelvuldig wordt gebruikt door laatvlieger, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Ook is er een buizerdnest binnen het plangebied aangetroffen. Door de aanleg van de verbindingsweg Henslare Noord gaat een deel van het functionele leefgebied van de steenuilen verloren. De broedlocatie zelf blijft bewaard, maar het is mogelijk dat het verlies aan foerageergebied zo groot is dat de functionaliteit ervan aangetast wordt. De houtwal zal worden doorsneden door de aan te leggen verbindingsweg, waardoor een onderbreking ontstaat in dit lijnvormige landschapselement en de functionaliteit voor das en vleermuizen achteruit gaat. Het buizerdnest verdwijnt mogelijk door kappen van bomen of wordt verstoord door gebruik van de weg.

Uit vooroverleg met het bevoegd gezag ten aanzien van de Flora- en faunawet (d.d. 15 december 2010, aanwezig waren DR, DLG Oost, RWS Oost en Grontmij) is gebleken dat het niet mogelijk is voor het project een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet te krijgen. Hiervoor ontbreekt het juiste wettelijke belang (openbare veiligheid). Door middel van mitigerende maatregelen dient daarom voorkomen te worden dat verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden ten aanzien van steenuil, das, buizerd en vleermuizen. Hiervoor dient een mitigatieplan te worden opgesteld, dat ter goedkeuring via een aanvraag voor een positieve afwijzing aan Dienst Regelingen van het ministerie van EL&I wordt voorgelegd.

Het doel van dit plan is om de mogelijke negatieve effecten van de aanleg van de weg op de lokale populaties van steenuil, das, buizerd en de betreffende vleermuissoorten te mitigeren. Hiertoe zijn locaties in de directe omgeving van de steenuilkast en het territorium getoetst op geschiktheid voor steenuilen. Daarnaast zijn mitigatiemaatregelen voor de overige soorten opgesteld.

1.2 Beschrijving plangebied

Het plangebied bestaat voornamelijk uit agrarische gronden, hoofdzakelijk grasland. Ten zuiden van het plangebied wordt een nieuwe wijk van Putten gebouwd. Naar het oosten ligt de bestaande bebouwing van Putten en naar het noorden het bedrijventerrein Keizerswoert. De geplande verbindingsweg van de nieuwe wijk naar de Stationsstraat doorsnijdt de graslanden in het plangebied en de houtwal.

Figuur 1.2 Plangebied. Bron: Bing Maps.

Overzicht plangebied vanaf de noordkant (Stationsstraat).

Locaties steenuilkasten Rimpelerweg vanaf de Rimpelerweg.

2 Ecologie

2.1 Steenuil

2.1.1 Herkenning

De steenuil is de kleinste in ons land broedende uil. Door de bolle kop en het relatief dikke verenpak lijkt hij groter dan hij is. Met een lichaamsgrootte van 21 – 23 cm en een vleugelspanwijdte van 54 – 58 cm is hij echter nauwelijks groter dan een zanglijster. Gemiddeld zijn vrouwtjes iets groter en zwaarder dan mannetjes. De overlap in de maten is echter zo groot dat de geslachten in het veld op basis van grootte niet van elkaar te onderscheiden zijn. Dit kan overigens evenmin op basis van het verenkleed.

Steenuilen hebben een gevlekt verenkleed. De bovenzijde is bruin met witte spikkels en de onderzijde witachtig en dicht bruingestreept. Hoewel een uitgesproken masker ontbreekt ontstaat door de lichte oogstreep en lichte kin toch de accentuering van een gelaat met daarin als opvallend kenmerk de grote ogen met gele iris. De poten zijn lang en wit bevederd. Het vliegbeeld kenmerkt zich door een snelle, lage, golvende vlucht waarbij de brede, afgeronde vleugels goed zichtbaar zijn. Steenuilen zijn deels ook overdag actief.

2.1.2 Verspreiding, leefgebied en voedsel

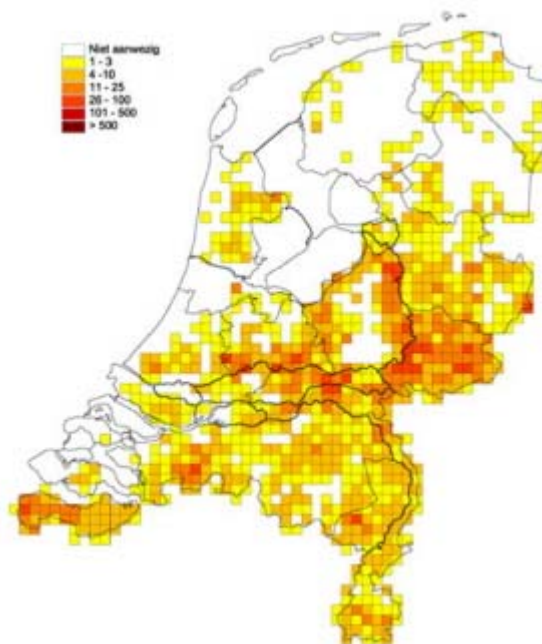
Binnen Nederland is het kleinschalige cultuurlandschap het favoriete habitat voor de steenuil, vooral in de omgeving van menselijke bebouwing. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het midden en oostelijk rivierengebied, de Liemers, de Achterhoek en het IJsseldal (zie figuur hiernaast, bron: SOVON). In Zuid-Nederland komt de steenuil praktisch overal voor, zij het doorgaans in geringe aantallen. De soort ontbreekt op de Waddeneilanden, in de IJsselmeerpolders, het aaneengesloten bosgebied van de Veluwe en in grote delen van de drie noordelijke provincies. In West-Nederland komen (kleine) restpopulaties voor.

De steenuil heeft een brede voedselkeuze. Hij jaagt vanaf uitkijkposten of op de grond en pakt wat hij te pakken kan krijgen. Op het menu staan vogels, zoogdieren, insecten, regenwormen en amfibieën; ook qua biomassa minder belangrijke prooien als spinnen, slakken, duizendpoten e.d. versmaadt hij niet als het zo uitkomt.

De territoriumgrootte is gemiddeld 12 ha. Het jachtgebied kan, afhankelijk van het voedselaanbod en de aanwezigheid van een geschikte nestplaats, aanzienlijk groter zijn.

2.1.3 Nestplaatskeuze

De steenuil is een strikte holenbroeder. Met de voortgaande ontbossing en cultivering van Europa heeft de steenuil zich in de loop der tijd gevestigd in nieuwe leefgebieden in West- en Midden-Europa. De soort vestigde zich in appel- en olijfboomgaarden, kurkeiken, steengroeven, rotsformaties en steilwanden.

In onze streken zocht hij de altijd groene weidelandschappen in het laagland op met zijn oude knotwilgen, extensief gebruikte hoogstamboomgaarden en kleinschalige dorpsranden. Hier vond hij de combinatie van geschikte jachtgebieden in open terrein met het hele jaar door korte vegetatie, geschikte zit- en schuilplaatsen en een breed aanbod aan potentiële nestholten in oude bomen, muren en gebouwen, tegenwoordig ook in speciale nestkasten.

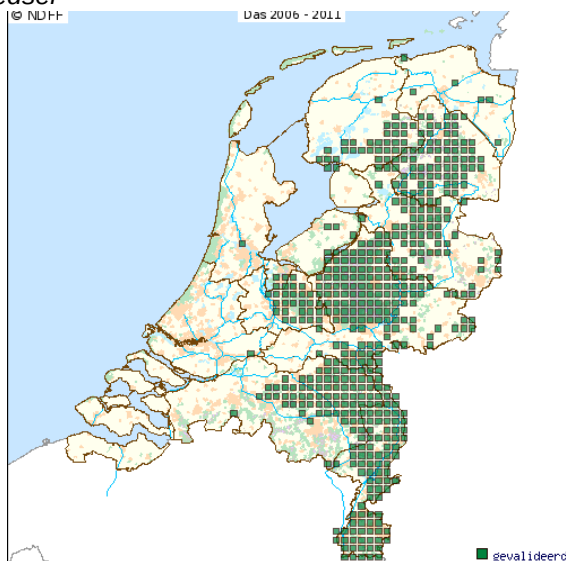
2.2 Das

2.2.1 Herkenning

De das is het grootste landroofdier met een vast voorkomen in Nederland en behoort tot de familie der marterachtigen. Hij is makkelijk herkenbaar door de zwart-witte koptekening. De kop is groot en breed kop en het lichaam zwaargebouwd en gedrongen. Hij heeft korte poten en een korte, brede, bossige staart.

2.2.2 Verspreiding, leefgebied en voedsel

De das komt in Nederland voor in het zuiden, midden en (noord)oosten van het land (zie figuur hiernaast, bron: NDFF). De das leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Maar ook andere open terreinen, zoals vochtige heiden en rivierdalen zijn geschikte gebieden. Zelfs in afgravingen, oude ertsmijnen, op kliffen en onder gebouwen wordt de das soms aangetroffen. Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 m onder het maaiveld.

2.3 Buizerd

2.3.1 Herkenning

De buizerd is forse roofvogel met een zeer variabel gekleurd verenkleed, van donkerbruin tot bijna wit. Het geluid is een herkenbaar katachtig miauwen. De buizerd is een uitgesproken langzame vlieger met zijn brede vleugels en de korte, brede staart.

2.3.2 Verspreiding, leefgebied en voedsel

Buizerds hebben een voorkeur voor afwisselende landschappen, met bomen/bosjes en open stukken. Hij komt ook voor in dichte bossen, maar dan zijn de dichtheden laag.

2.3.3 Nestplaatskeuze

De buizerd broedt vooral in bomen, maar incidenteel ook op de grond en gebruikt vaak hetzelfde nest meerdere jaren. Hij jaagt vooral op muizen, maar als die schaars zijn, worden ook andere prooien gepakt.

2.4 Vleermuizen

Bron: vleermuis.net, vleermuizenindestad.nl

2.4.1 Soorten

Langs de houtwal in het plangebied zijn drie soorten vleermuizen aangetroffen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Gewone en ruige dwergvleermuis zijn beide kleine soorten, waarbij de ruige dwergvleermuis iets groter is. De twee soorten zijn relatief moeilijk van elkaar te onderscheiden. Het geluid (waargenomen via een bat-detector) is een onderscheidend kenmerk. De laagvlieger is een forse vleermuis (spanwijdte 32-38 cm). Hij is te herkennen aan zijn tweekleurige vacht: koffiebruin op de rug en koffie-met-melk-bruin op de buik. Het gezicht, de oren en de vlieghuid zijn zwartbruin.

2.4.2 *Verspreiding, leefgebied en voedsel*

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis komt algemeen voor in Nederland. De verblijven zijn altijd in gebouwen (spouwmuren, daklijsten etc.). Gewone dwergvleermuizen jagen in gesloten tot half open landschap. Ze jagen relatief snel en wendbaar in een grillige vlucht met veel bochten en lussen en vliegen daarbij op enige afstand (1 tot 8 m) langs de vegetatie. Ze vliegen op een hoogte van gemiddeld 2 tot 5 m, maar soms wel 15 m. Gewone dwergvleermuizen jagen in de beschutting van opgaande elementen in groene bebouwde omgeving, langs kanalen, vaarten, in tuinen en parken met vijvers, in lanen, tussen boomkruinen, boven open plekken in bos, langs de bosrand (vooral oude voedselrijke loofbossen), straatlantaarns, in en langs lanen, boomrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Waterpartijen en beschutte oevers zijn favoriet als jachtgebied. Ze vangen een breed spectrum aan veelal kleinere prooien uit de lucht en pakken dat wat voorhanden is. Ze eten voornamelijk muggen, dansmuggen, schietmotten, maar ook haften, gaasvliegen, nachtvinders en soms ook kevers.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis komt in Nederland vooral in de winter veel voor, als dieren uit Midden- en Oost-Europa overwinteren in ons land. Voorafgaand aan de winterslaap vinden balts en paring plaats. De paarverblijven zijn nest- en vleermuiskasten, boomholtes en achter daklijsten en betimmeringen. Als winterverblijf zijn gebouwen (spouwmuur, dakpannen, betimmering), houtstapels, maar ook boomholtes en nest- en vleermuiskasten bekend. Ruige dwergvleermuizen jagen in vooral half open bosrijk landschap. Ze jagen in een relatief snelle rechtlijnige vlucht in lange banen, op 2 tot 5 m hoogte, op enige afstand van de vegetatie. Vaak jagen ruige dwergvleermuizen langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers in voedselrijke gebieden vormen een belangrijk aspect van het biotoop. Ze jagen ook graag bij straatlantaarns, maar bebouwing en open gebied zijn minder in trek. Ze vangen insecten uit de lucht. Voor zover bekend zijn vooral dansmuggen van belang.

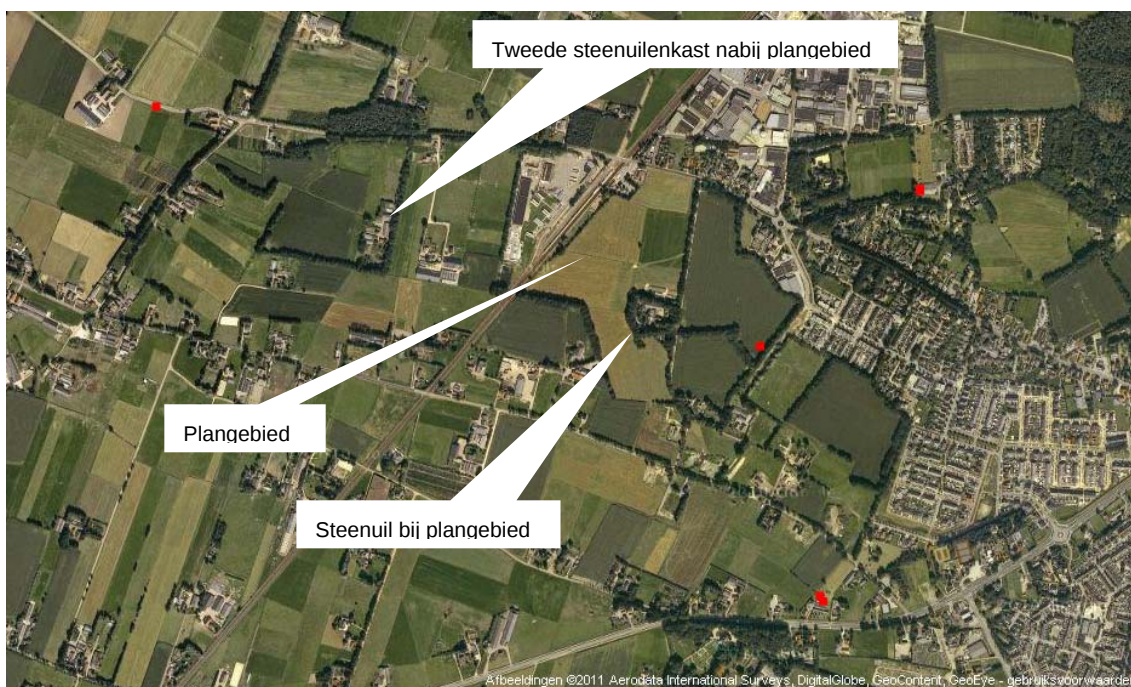
Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor. De verblijfplaatsen zijn in gebouwen (in spouwmuren, achter betimmering etc.). Hij jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Vaak op 5 - 10 m. hoogte maar soms ook wel hoger tussen de boomtoppen. De laatvlieger vliegt meestal op enige afstand van de vegetatie boven (vochtige) graslanden en weilanden, langs kanalen en vaarten, in tuinen en in parken met vijvers. Bij windstil weer wordt het open gebied belangrijker. In dorpen en aan de rand van steden kan men in de schemering laatvliegers rond lantaarnpalen, in tuinen en in parken zien jagen. Soms jagen ze in groepjes. Laatvliegers vangen insecten hoofdzakelijk uit de lucht, maar pakken soms ook prooien van bladeren of van de grond. Ze vangen voornamelijk grotere soorten nachtvinders, kevers en muggen.

3 Voorkomen in en om Putten

3.1 Steenuil

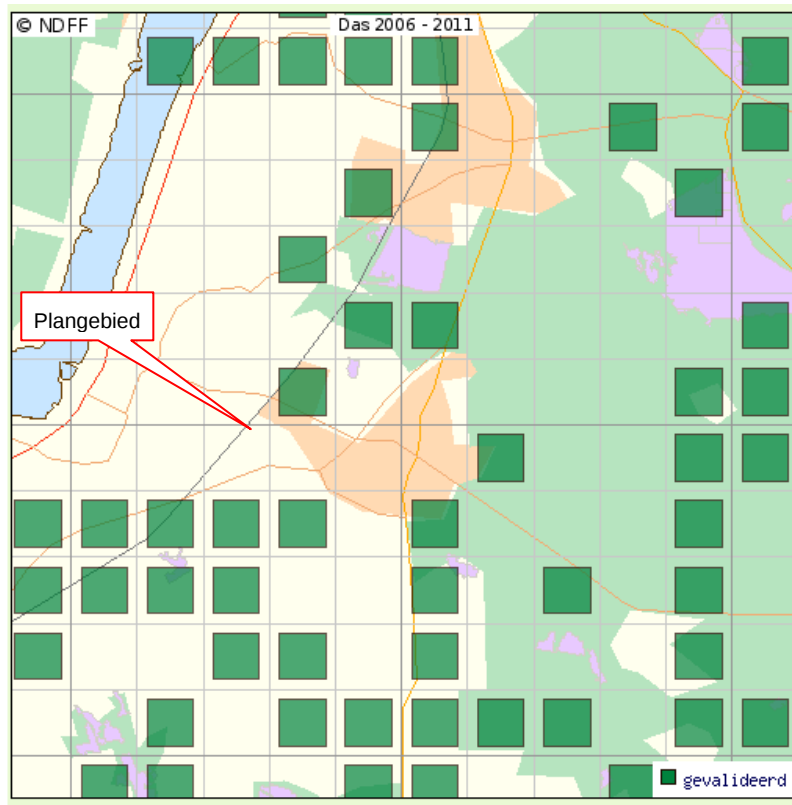
Over het voorkomen van steenuilen rond Putten is maar beperkt informatie beschikbaar. Naast de steenuilen in de nestkast aan de Rimpelerweg (d.w.z. de steenuilen in het plangebied) zijn er in de nabije omgeving in ieder geval broedende steenuilen aan de overkant van het spoor bij de daar aanwezige waterbuffelhoudrij (eigendom van dezelfde familie als de boerderij aan de Rimpelerweg). Op waarneming.nl is wel een aantal waarnemingen beschikbaar (zie Figuur 3.1). De waarneming net ten oosten van de steenuilenkast aan de Rimpelerweg is vrijwel zeker van één van de steenuilen die daar broeden. Verder naar het zuiden zijn twee waarnemingen die bij een ander territorium moeten horen. De waarneming is het noordwesten betreft waarschijnlijk een steenuil van de kast bij de waterbuffelhoudrij. De waarnemingen net ten noorden van de bebouwing van Putten duiden op nog een territorium daar.

Figuur 3.1 Overzicht losse waarnemingen (allen uit 2010 en 2011) van steenuil rond Henslare op waarneming.nl. Bron: waarneming.nl, achtergrond Google Earth.

3.2 Das

Uit gegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna uit de periode 2006-2011 (NDFF, zie Figuur 3.2) blijkt dat de das in een aantal kilometerhokken in de directe omgeving van Putten is aangetroffen. Tijdens het onderzoek ten behoeve van dit project zijn sporen (enkele pootafdrukken en graafsporen) van das aangetroffen binnen het plangebied. Uit de verspreiding van bestaande waarnemingen blijkt dat het plangebied aan de rand van het verspreidingsgebied van de lokale populatie is gelegen. Dit bevestigt het beeld dat het plangebied (de houtwal) incidenteel gebruikt wordt als foerageergebied.

3.3 Buizerd

De buizerd is de meest algemeen voorkomende roofvogel van Nederland. Ook rond Putten is de soort niet schaars. Een overzicht van waarnemingen van waarneming.nl geeft een aantal waarnemingen van buizerds uit de periode 2006-2011 in de omgeving van Henslare (zie Figuur 3.2). De waarnemingen binnen een kilometer van het plangebied betreffen hoogstwaarschijnlijk de buizerds die binnen het plangebied broeden.

Figuur 3.2 Overzicht losse waarnemingen (allen uit de periode 2006-2011) van buizerd rond Henslare op waarneming.nl. Bron: waarneming.nl, achtergrond Google Earth.

Een buizerdpaar heeft een territorium van ongeveer 250 ha, wat neerkomt op een gebied met een straal van ongeveer 900 m (zie Figuur 3.3). Het territorium zal in werkelijkheid door verschillen in habitatgeschiktheid een andere vorm hebben.

Figuur 3.3 Cirkel met een oppervlakte van ongeveer 250 ha rond het plangebied Henslare. Bron: achtergrond Google Earth.

3.4 Vleermuizen

Het natuuronderzoek ten behoeve van het project heeft uitgewezen dat de houtwal veelvuldig wordt gebruikt als trekroute en foerageergebied door gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. In grote delen van Nederland is het beeld van de verspreiding van vleermuizen verre van compleet. Dit geldt, zoals blijkt uit gegevens van de NDFF, ook voor de omgeving van Putten. Wel wordt het voorkomen van de genoemde soorten bevestigd.

4 Wettelijke kaders

In de Flora en Faunawet is soortbescherming de leidende gedachte. De wet is per 1 april 2002 van kracht en bepaalt dat elke inwoner van Nederland een algemene zorgplicht heeft ten aanzien van de in het wild levende vogels, planten, dieren en hun leefomgeving of groeiplaats. De steenuil is een beschermde diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b van de Flora en Faunawet.

Op grond van artikel 11 van de Flora en Faunawet is het onder meer verboden om van beschermde inheemse diersoorten: nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken zijn jaarrond beschermd. Welke vogelsoorten een vaste rust- en verblijfplaats in de zin van artikel 11 Flora- en faunawet hebben, is weergegeven in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep'.

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

- nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil);
- nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);
- nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
- vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Het nest van de steenuil valt buiten de broedperiode onder de definitie van vaste rust- en verblijfplaats. Dit betekent dat het nest van een steenuil, indien niet permanent verlaten, jaarrond beschermd is.

Er kan alleen nog een ontheffing worden gekregen voor vogels op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijnen, te weten bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. De aanleg van de verbindingsweg bij Henslate valt niet onder deze belangen, waardoor een ontheffingsaanvraag waarschijnlijk niet zou worden gehonoreerd. Wel is er de mogelijkheid om door middel van het treffen van mitigerende maatregelen te voorkomen dat een ontheffing nodig is, omdat daardoor geen verbodsbepalingen uit de Flora en faunawet worden overtreden.

Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door de ingreep zal verdwijnen, dan moet een deskundige vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Het is van belang om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen of ontheffing nodig is gebaseerd op de feitelijke en ecologische omstandigheden van de betreffende soort. De voorgenomen mitigerende maatregelen moeten worden beoordeeld door Dienst Regelingen van het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Als deze voldoende zijn wordt een beschikking verstrekt met daarin de goedkeuring van de maatregelen zonder dat ontheffing nodig is (een zogeheten 'positieve afwijzing').

5 Mitigatielocaties steenuil

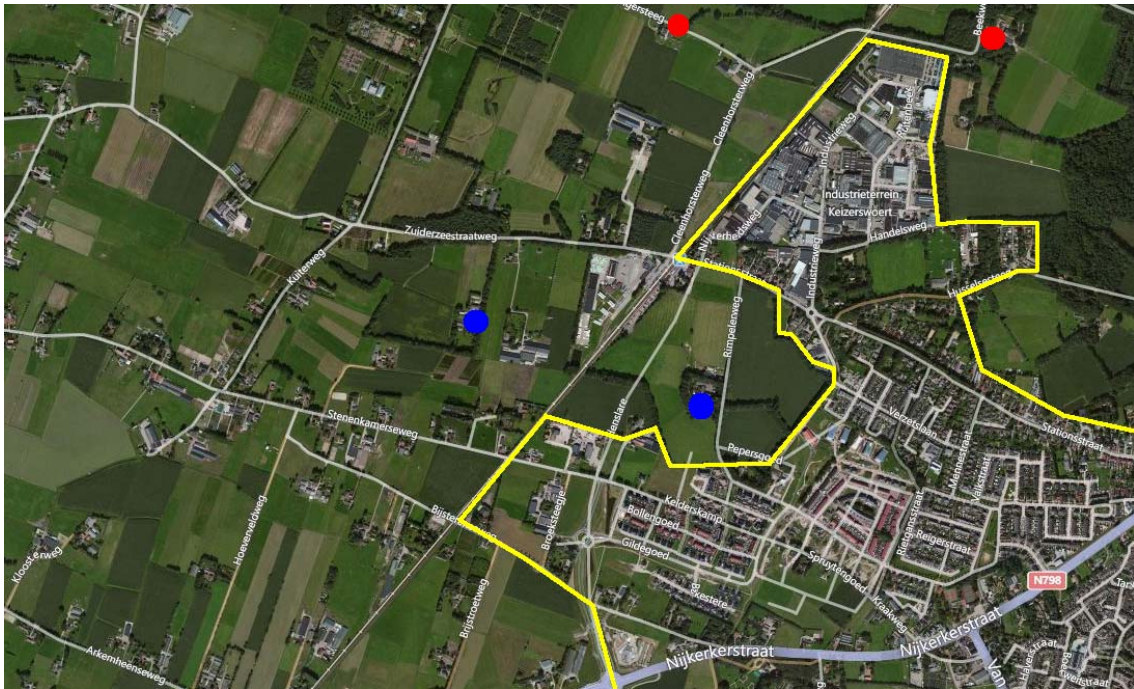
5.1 Inleiding

Op basis van luchtfoto's is bepaald waar mogelijk geschikte locatie voor mitigatie voor steenuil liggen. Hierbij is gekeken naar de volgende punten:

- afstand van mitigatiegebied tot het plangebied. Deze afstand mag niet te groot zijn (maximaal ongeveer 1 km), omdat steenuilen zich over beperkte afstanden verplaatsen. Tegelijkertijd mogen mitigatielocaties niet te dicht tegen de huidige locatie aan de Rimpelerweg aanliggen om te voorkomen dat er concurrentie optreedt in het geval dat de steenuilen de kast toch blijven gebruiken;
- aanwezigheid van voldoende oppervlak (minstens 10 ha) geschikt kleinschalig landschap;
- ligging ten opzichte van bebouwing. De mitigatielocaties moeten zonder al te grote omwegen door geschikt gebied te bereiken zijn voor steenuilen.

Het gebied direct ten noorden, oosten en zuiden van het plangebied is bebouwd gebied en daarmee ongeschikt als mitigatiegebied voor steenuil. Direct ten oosten van de spoorlijn (de oostgrens van het plangebied) ligt geschikt leefgebied, maar hier is al een nestkast aanwezig, die ook bezet is door steenuilen. Geschikte locaties moeten daarom iets verder weg gezocht worden. Richting het zuidwesten (ten zuiden van de Stenenkamerseweg) is het gebied minder geschikt voor steenuilen omdat het landschappelijk vrij grootschalig is. Dit geldt in mindere mate ook voor het gebied tussen de Zuiderzeestraatweg en de Engersteeg. Een deel hiervan is nog vrij geschikt, maar ligt dicht tegen de broedlocaties bij de waterbuffelhoudersrij. De eerstvolgende geschikte gebieden liggen direct ten noorden van de Engersteeg en net ten noorden van het bedrijventerrein, aan de Beekweg. Zie Figuur 6.1 voor een overzicht.

Aan de hand van de inschatting op kaart heeft vervolgens een veldbezoek plaatsgevonden (25-11-2010), waarbij in het veld zowel de kansen voor steenuilen binnen de huidige locatie als op locaties in de directe omgeving zijn geïnventariseerd.

Figuur 6.1 Overzicht selectie geschikte locaties. Het geelomlijnde gebied is door bebouwing ongeschikt. Blauwe stippen geven de nestkasten aan de Rimpelerveg (rechts) en bij de waterbuffelhoudersrij (links) aan. De rode stippen geven geschikte mitigatielocaties aan: links Engersteeg, rechts Beekweg. Achtergrond: Bing Maps.

5.2 Engersteeg

Deze locatie ligt iets minder dan een kilometer ten noorden het plangebied. Er is een oppervlak van ongeveer 18 ha geschikt leefgebied voor steenuil. Geschikte locaties voor steenuilenkasten zijn de boerderijen op Engersteeg 2/3 en Engersteeg 6.

Figuur 6.2 Mitigatiegebied Engersteeg met geschikte locaties voor nestkasten.

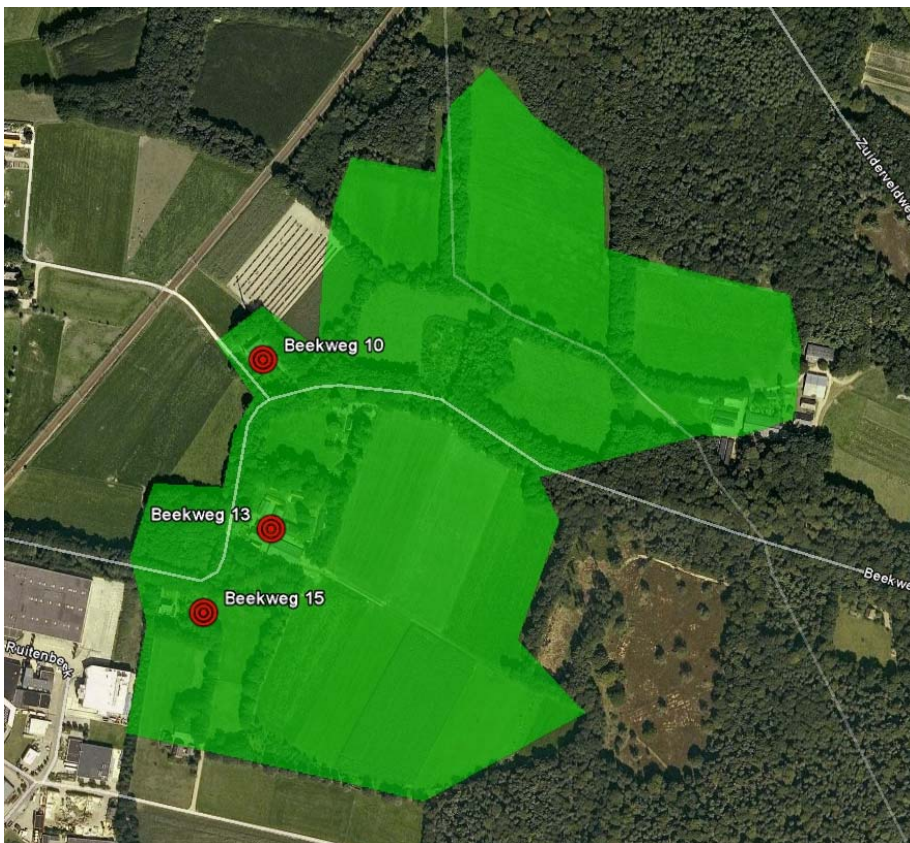
Mitigatielocatie Engersteeg t.h.v. Engersteeg 2/3.
Bron: Google Street View

Mitigatielocatie Engersteeg aan de zuidrand. Bron:
Google Street View

5.3 Beekweg

Dit gebied ligt ongeveer 800 meter ten noorden het plangebied. Er is een oppervlak van ongeveer 35 ha geschikt leefgebied voor steenuil en geschikte locaties voor steenuilenkasten bij de boerderijen/woonhuizen op Beekweg 10, 13 en 15.

Figuur 6.3 Mitigatie gebied Beekweg met geschikte locaties voor nestkasten.

Mitigatielocatie Beekweg t.h.v. Beekweg 15. Bron: Google Street View

Mitigatielocatie Beekweg t.h.v. Beekweg 13. Bron: Google Street View.

Mitigatielocatie Beekweg t.h.v. Beekweg 10. Bron: Google Street View.

5.4 Conclusie

Beide locaties bieden geschikt biotoop voor de steenuil. Aanvullende maatregelen dienen de terreinen nog wat aantrekkelijker maken (zie 7.1). Om te voorkomen dat de steenuilen van de nestlocatie aan de Rimpelerweg worden doodgereden op de nieuwe weg, dienen bomen aan weerszijden van de weg geplant te worden. Steenuilen vliegen namelijk erg laag boven de grond en worden zo gemakkelijk slachtoffer van verkeer. Bomen langs de weg geleiden de steenuilen omhoog, zodat ze boven het verkeer de weg kruisen. Om er zeker van te zijn dat er afdoende mitigatie gerealiseerd wordt voor het verlies aan functionaliteit van het leefgebied bij Henslare, wordt aanbevolen op beide onderzochte locaties in te zetten. Het gebied aan de Beekweg is in principe groot genoeg om twee kasten op te hangen. De steenuilen kunnen dan zelfs de meest aantrekkelijke plek kiezen, of er kunnen zelfs twee territoria naast elkaar ontstaan.

6 Mitigatie das, buizerd en vleermuizen

6.1 Das

Uit het onderzoek is gebleken dat dassen de houtwal aan de zuidwestkant van het plangebied gebruiken (vondst pootafdrukken en graafsporen). Voor de das vormt de weg een barrière binnen het leefgebied die kan leiden tot extra verkeersslachtoffers. Daarom wordt ter hoogte van de houtwal een faunatunnel onder de weg door aangebracht. Aan weerszijden van de uiteinden van de tunnel komen rasters die dassen en andere grondgebonden dieren geleiden naar de tunnel.

Figuur 6.1 Kleine faunatunnel, geschikt voor das.
Bron: Wikipedia.

Figuur 6.2 Dassentunnel

De eigenaars van het terrein (de veehouder aan de Rimpelerweg) hebben aangegeven dat zij bereid zijn om financieel bij te dragen aan een grotere tunnel, die ook geschikt is voor het vee. Het voordeel hiervan is dat de tunnel meteen ook geschikt is de ree. Voorwaarde bij de inrichting is dan wel dat de tunnel ook voldoende breed is en geschikt substraat biedt voor passerende wilde dieren (geen harde ondergrond, zoals beton of klinkers). De Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur van Rijkswaterstaat geeft uitgebreide aanwijzingen voor de aanleg van onder andere faunatunnels.

Figuur 6.3 Veetunnel: qua dimensies geschikt voor vee én das, maar de ondergrond moet anders (zie Figuur 6.4). Bron: Panorama.

Figuur 6.4 Grote faunatunnel. Overgedimensioneerd voor Henslare, maar de ondergrond is hier wél geschikt voor wilde zoogdieren. Bron: Bert Stegehuis in Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur (Rijkswaterstaat).

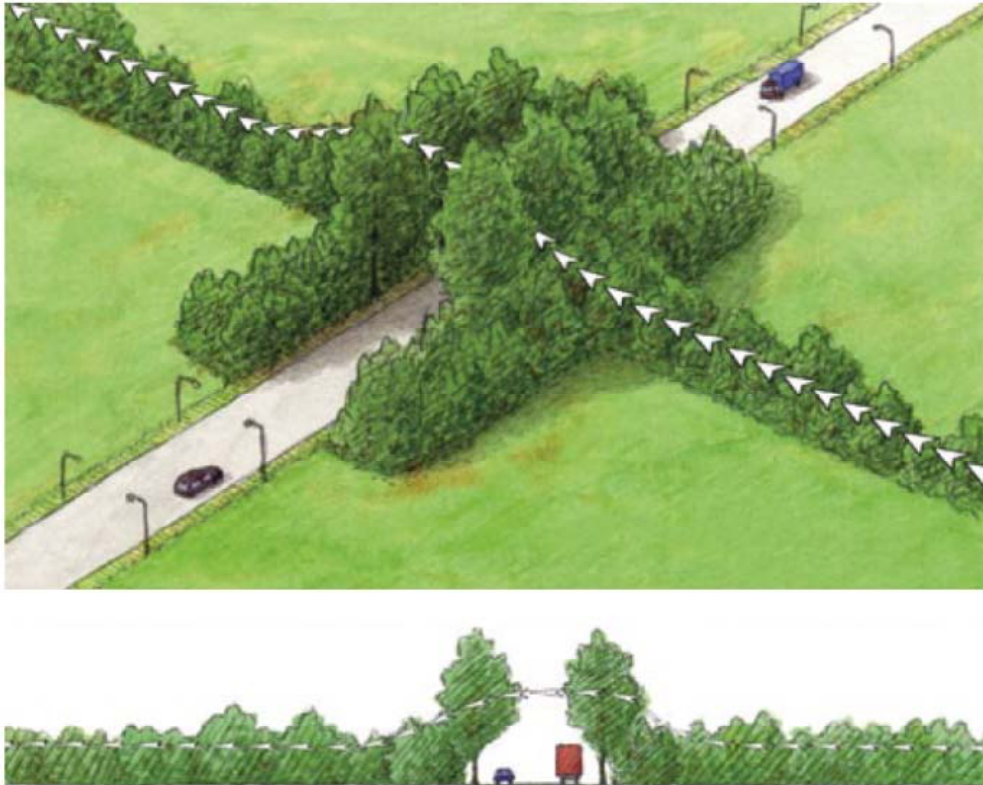
6.2 Buizerd

Voor de buizerd is een omgevingscheck uitgevoerd om de geschiktheid van de omgeving van het plangebied voor buizerds te bepalen. Binnen het leefgebied van de aanwezige buizerds (zie Figuur 3.2) bevinden zich veel bosjes en houtwallen die geschikt zijn als broedlocaties. Er zijn daarmee voldoende uitwijkmogelijkheden voor de buizerds die in Henslare broeden om in de directe omgeving te broeden. Aanvang van de werkzaamheden in Henslare moet buiten het broedseizoen van buizerd zijn, zodat er geen broedende vogels of broedsels verstoord wordt.

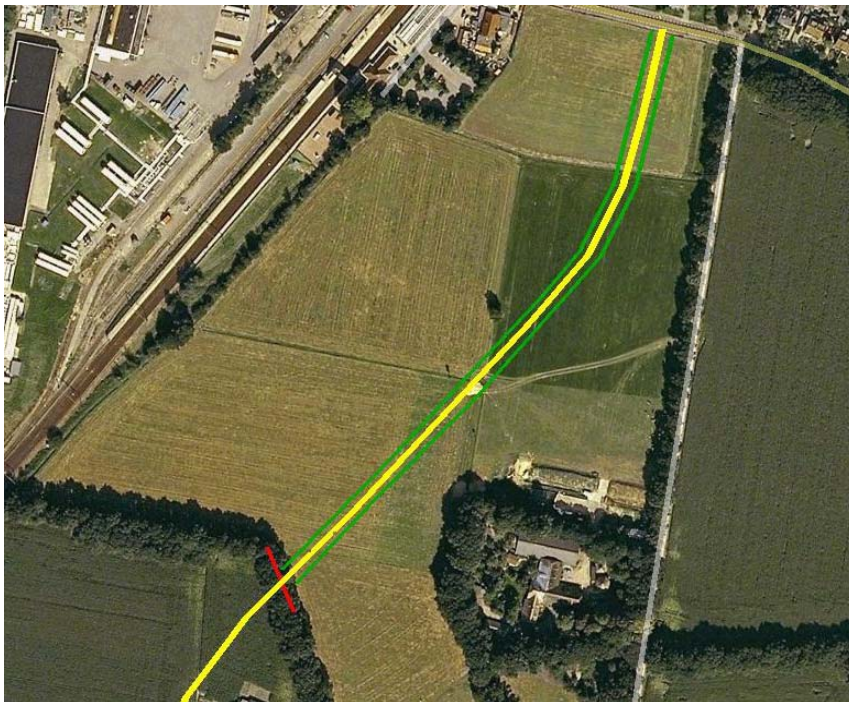
6.3 Vleermuizen

Voor vleermuizen heeft de houtwal een functie als foerageergebied en doortrekroute tussen kolonie en foerageergebied. Lijnvormige landschapselementen als houtwallen bieden vleermuizen beschutting en voedsel en zijn daardoor belangrijk voor de functionaliteit van het leefgebied. Een onderbreking in de vorm van een weg verstoort deze functie. Om deze verstoring te mitigeren worden een aantal maatregelen genomen:

- de houtwal wordt over een zo klein mogelijke afstand onderbroken, zodat een 'hop-over' (zie Figuur 6.4) behouden blijft van hogere bomen die het voor vleermuizen makkelijker maakt om de weg over te steken.
- langs de weg worden aan weerszijden bomen aangeplant die omgeving afschermen van de weg en de weg niet alleen makkelijker passeerbaar maken voor vleermuizen maar ook voor vogels, zoals steenuil. Zie Figuur 6.5.
- ang de Henslareweg wordt verlichting toegepast die weinig verstoring veroorzaakt. Hierbij kunnen verschillende oplossingen gebruikt worden:
 - toepassing van gerichte verlichting met weinig uitstraling;
 - keuze voor meerdere zwakke lichtpunten;
 - gebruik van speciale lampen die weinig verstorend veroorzaken;
 - gebruik van lage lampen (bijvoorbeeld in het wegdek of stoepranden);
 - kruising met houtwal (en dus vliegroutes) donker houden.

Figuur 6.4 Principe van een hop-over, waarbij bomen aan weerszijden van de weg deze beter passeerbaar maken voor vleermuizen.

Figuur 6.5 Inrichting plangebied met Henslaweg (geel) met bomenrijen aan weerszijden (groen) en faunatunnel (rood).

7 Aanpak en planning

7.1 Aanpak

Aangezien de nestkast bij de boerderij aan de Rimpelerweg niet verdwijnt, hoeven er geen steenuilen gedwongen verplaatst te worden. Door de aanleg van de verbindingsweg wordt echter een deel van het functionele leefgebied, behorende bij de nestlocaties, ongeschikt en is het zeer wel mogelijk dat de aanwezige steenuilen vertrekken. Het is daarom noodzakelijk om ruim vóór aanvang van de werkzaamheden in het plangebied en vóór aanvang van een broedseizoen te zorgen voor alternatieve nestmogelijkheden op de beschreven mitigatielocaties. Bovendien moeten bomen langs de nieuwe weg zorgen dat de steenuilen van de Rimpelerweg niet al snel doodgereden worden. Beide locaties die onderzocht zijn bieden in principe geschikt biotoop voor steenuilen. Om zekerheid te hebben dat verlies van functionaliteit voor steenuil in het plangebied afdoende gemitigeerd wordt, is het noodzakelijk op beide locaties een nestkast te plaatsen. Om vestiging van steenuilen te bewerkstelligen, is het wenselijk extra maatregelen te nemen om de gebieden aantrekkelijker te maken. Recente mitigatieprojecten voor steenuil hebben uitgewezen dat het achterwege laten of onvoldoende uitwerken van dergelijke maatregelen kritiek vanuit belangenorganisaties krijgt, met navenante risico's van vertragingen of extra kosten in projecten. Maatregelen om erven/terreinen beter geschikt te maken voor steenuil zijn:

- hoogstambomen planten;
- ruigteterreinen creëren. Zulke ruigten bieden een goede leefplek voor muizen. De steenuil jaagt vooral op muizen op plekken met een niet te dichte en lage vegetatie. Maai een á twee keer per jaar en laat het gewas met een lengte van 10 tot 15 cm de winter in gaan. Laat in de boomgaard kalveren en schapen of ander vee grazen. Hierdoor ontstaat ook een bepaalde structuur in de vegetatie die ook geschikt is voor de steenuil. De volgende inrichting en beheersmaatregelen worden voorgesteld:
 - schuilplaatsen creëren in de vorm van takkenhopen, grashopen en steenhopen;
 - delen van de beplanting in de boomgaard laten verwilderen en in de winter laten staan;
 - in de winter zoveel mogelijk planten laten staan en pas opruiming houden als de boomgaard weer begint uit te lopen in het voorjaar;
 - zoveel mogelijk strooisel laten liggen, of tot hopen verwerken in hoekjes van de boomgaard;
 - wat graan, peulvruchten en snijmaïs laten liggen;
 - een ouderwetse ruiter van palen plaatsen met stro in de te boomgaard.

Voor het plaatsen van de nestkasten en het nemen van aanvullende maatregelen is uitaard de medewerking van bewoners nodig. IVN Natuur- en milieueducatie in de regio en de steenuilenwerkgroep STONE zijn bereid om hier een rol in te spelen.

De aanleg van de faunatunnel (of, in overleg met de veehouder, gecombineerde vee-/faunatunnel), de aanplant van bomen langs de weg, de verlichting en de minimalisatie van ruimtebeslag in de houtwal moeten worden opgenomen in het ontwerp.

Tabel 7.1 geeft een overzicht van de mitigatiemaatregelen, inclusief inschatting van de noodzaak om tot afdoende mitigatie voor het project te komen.

Soort	(Mitigatie) oplossing	Noodzaak voor afdoende mitigatie	Vervolgstappen om tot een gedragen oplossing te komen
Steenuil	Nestkasten ophangen als alternatieve broedlocaties	Hoog	Maatregel uitvoeren
Steenuil	Aanplanten bomen aan weerszijden van de nieuwe weg	Hoog	Maatregel uitvoeren
Steenuil	Verbeteren steenuilbiotoop rond nieuwe locaties	Middel	Bespreken met DR
Vleermuizen	Minimaliseren onderbreking in de houtwal	Hoog	Maatregel uitvoeren
Vleermuizen	Toepassen aangepaste verlichting	Middel	Bespreken met DR
Buizerd	Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoen buizerd	Hoog	Maatregel uitvoeren
Das	Aanleg dassentunnel	Hoog	Maatregel uitvoeren
Das	Aanleg ruimere faunapassage	Optioneel	Overleg met agrarisch bedrijf over bijdrage in aanlegkosten

Aanvraag van een ontheffing in het kader van de flora- en faunawet is niet noodzakelijk wanneer afdoende mitigerende maatregelen worden genomen.

Bij projecten met een verhoogd risico op vertraging door bezwaarprocedures is het aan te bevelen om de aanpak te laten controleren door het bevoegd gezag (Dienst Regelingen).

7.2 Planning

De werkzaamheden voor het aanleggen van de ontsluitingsweg zullen moeten worden uitgevoerd buiten het broedseizoen, dat globaal loopt van 15 maart tot 15 augustus. Vóór aanvang van de werkzaamheden moeten de mitigerende maatregelen voor steenuil afgerond zijn. Op die manier zijn er meteen alternatieve locaties beschikbaar wanneer de in het plangebied aanwezige steenuilen vertrekken. De aanleg van de faunatunnel voor das en eventueel het aanplanten van bomen zal tegelijk met de aanleg gebeuren.

Dit mitigatieplan wordt eerst voorgelegd aan DR, het bevoegd gezag voor de Flora- en faunawet. Zodra DR akkoord is met de voorgestelde maatregelen, kan het mitigatieplan tot uitvoering worden gebracht. Voor de mitigatiemaatregelen voor steenuil is dan eerst overleg met grondeigenaren op de mitigatielocaties nodig. Vervolgens kunnen daar de kasten opgehangen worden en inrichtingsmaatregelen op erven ingezet worden. Bij de aanleg van de weg komen de mitigatiemaatregelen binnen het plangebied aan bod.